

UMJETNIČKA OSTAVŠTINA NAŠIČKE OBITELJI PEJAČEVIĆ

Pregledni rad

UDK 929.52 Pejačević
930.85 (497.5-3 Slavonija)

JASMINKA NAJCER, dipl. umj.
Galerija likovnih umjetnosti
Europska avenija 9
HR - 31000 Osijek

Obitelj Pejačević dolazi u XVIII. stoljeću, u Slavoniju, te nakon nekog vremena postaju vlasnici velikih imanja: Ruma, Retfala, Virovitica, Našice, Podgorač, te od Marije Terezije dobivaju grofovsku titulu s pridjevkom "virovitički" koju nose sve do danas. Od tri loze koje su se formirale u XVIII. st. do danas je ostala živuća našičko - virovitička, čiji potomci su se do sredine XX. st. zadržali u malom i velikom dvorcu u Našicama. Znajući sudbinu ratnih događanja dio umjetnina su sklonili na sigurna mjesta gdje su dočekale kraj Drugog svjetskog rata. Legalnim putem pod upravom Narodne Republike Hrvatske, Komisija za čuvanje kulturnih spomenika i starina (KOMZA) dolazi u Našice nakon rata od 1946. do 1948. godine i preuzima sačuvani mobilijar i umjetnine, te ga pohranjuje u Muzej Slavonije u Osijeku. Zahvaljujući toj Komisiji koja je prikupila i pohranila inventar iz dvoraca, imamo danas sačuvan veliki broj vrijednih umjetnina (mobilijar i umjetnički obrt) u Muzeju Slavonije i (slike i grafike) u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku gdje se one čuvaju, istražuju i prezentiraju javnosti.

Pejačevići su jedna od plemićkih obitelji koja je odigrala važnu ulogu na gospodarskom, političkom i kulturnom planu ne samo Našica, odnosno Slavonije, gdje su imali većinu svojih posjeda, nego i cijele Hrvatske. Prošlost te obitelji slabo je istražena, ne zbog malog interesa, nego zbog nedostatka povijesnih vrela koja su mahom uništena i nestala, a ona što postoje u Državnim arhivima u Osijeku i Zagrebu čekaju znanstvenike da ih istraže i obrade.

Prema genealogiji koju je obradio Julijan Pejačević¹, a neki ju autori smatraju neutemeljenom, što je teško ustvrditi, obitelj potječe od bosanskog kralja Stjepana Dabiše Kneževića (1391. - 1396.)². Njegov sin Parčija zbog sudjelovanja u uroti protiv Turaka bježi u Bugarsku i postaje praotac obitelji Parčević, zvanih Knežević. Jedan od njegovih nasljednika Ivan Parčević, početkom XVI. st. dijeli svoje imanje na četiri sina koji su utemeljivači raznih obitelji. Njegov sin DMITAR prozove se Pejacsevich, po gradu Pejačevu u Bugarskoj³ i utemelji lozu Pejačevića.

Prema predaji krajem XVII. st. Pejačevići bježe iz Bugarske u Južnu Ugarsku. Barun Marko II. (1656. - 1727.) nastanjuje se u Pečuhu, a 1704. zbog sigurnosti

(tamo su izbijale bune) seli se u Osijek⁴, gdje u Tvrđi kupuje kuću⁵. Njegov sin Josip II. (1710. - 1787.) kupuje 3. kolovoza 1734. g. posjed Našice za 18.000 forinti, od udovice generala Oduyera, zapovjednika osječke tvrđave⁶. Na taj način našički posjed prelazi u ruke obitelji koja će puna dva stoljeća gospodariti njime i biti njegov vlasnik sve do eksproprijacije krajem II. svjetskog rata.

Jedna od ključnih osoba u povijesti obitelji bio je Marko III. Aleksandar Pejačević (1694. -1762.), bratić Josipa II. koji je neko vrijeme bio i veliki župan srijemski. Marko je posjedovao veliko imanje Mitrovicu u Srijemu, koje se trebalo priključiti Vojnoj krajini, pa mu kao naknadu za dio tog imanja Marija Terezija 1749. poklanja Viroviticu⁷ i Retfalu (kod Osijeka), a od

¹ J. Pejacsevich, *Forschung über die Familie der Grafen Pejacsevich*, Wien, 1876.

² Milan Blažeković, *Umro Petar grof Pejacsevich - Virovitički*, Hrvatska revija, god. 37, sv. 2, lipanj 1987., str. 294.

³ Mladen i Bojana Šćitaroci, *Dvorci i perivoji u Slavoniji od Zagreba do Iloka*, Zgb; 1998. str. 329.

⁴ Ivan Balta, *Vlastelinska porodica Pejačević s posebnim osvrtom na njezinu genealogiju i heraldiku*. Anali Zavoda JAZU, br. 4. Osijek, 1985. str. 259.

⁵ Kuća na trgu sv. Trojstva br. 42. sagrađena prije 1713. kada je Marko II. Pejačević bio primljen za građanina Osijeka, naslijedio ju je njegov sin Josip II. Na trgu postoji i uglovnica br. 44, pored kuće Kallanecka, koju su izgradili Josip II. i Ignac barun Pejačević (Markovi sinovi) u njoj su imali trgovinu željeza, ona ostaje u njihovom vlasništvu do 29. 8. 1785. kada ju prodaju za 2900 forinti Josipu Bittneru. Ive Mažuran, *Grad i Tvrđava Osijek*, Osijek, 2000. str. 63. i Stjepan Sršan, *Zemljišna knjiga grada Osijeka (Tvrđa) 1687. - 1821*. Osijek, 1995. str. 42. - 44.

⁶ Mladen i Bojana Šćitaroci, *Dvorci i perivoji u Slavoniji od Zagreba do Iloka*, Zgb; 1998. str. 212.

⁷ Virovitičko imanje je nakon Turaka bilo pod upravom carske vojske, a od 1698. pod upravom Dvorske komore. M. i B. Šćitaroci, *Dvorci i perivoji u Slavoniji od Zagreba do Iloka*, Zgb; 1998. str. 212.

mitrovičkog imanja ostavlja mu Rumu. Ona u darovnici spominje i suvlasnike tih imanja i moguće nasljednike nakon Markove smrti⁸. Budući da je to bio veliki posjed, a Marko nakon smrti, nije imao direktnog nasljednika, postojale su stalne pretenzije između njegovih bratića, te njihove djece, unučadi i njihovih udovica za vlast nad virovitičkim imanjem.

Sve to je promatrao barun Josip II. (1710. - 1787.) vlasnik našičkog imanja, koji nije želio da virovitičko imanje propadne, pa je cijelo vrijeme financijski pomagao i otplaćivao dugove njegovih vlasnika i na kraju nasljednom linijom došao u njegov posjed 1769.g.

Nakon smrti svoga brata, baruna Ignjata, Josip baštini imanje Podgorač⁹ i na taj način veliki posjedi u Slavoniji i Srijemu: Virovitica, Našice, Retfala, Podgorač i Ruma objedinjuju se u rukama jednog vlasnika. Zbog izrazitih vojnih zasluga, ratovanja u Italiji i osnivanja pješačke satnije, Marija Terezija potvrđuje Josipu II. austrijski barunat 1760; a zatim mu 1772. dodjeljuje nasljedno grofovstvo uz pridjevak "de Veröcze"¹⁰. Od tada, pa sve do danas muški članovi obitelji Pejačević nosit će uz prezime i pridjevak "virovitički".

Nakon smrti Josipa II. njegovi sinovi: Sigismund I.(1741. - 1806.), Karlo III. Ferdinand (1745. - 1815.) i Antun III.(1749. - 1802.) nasljeđuju imanja i utemeljuju tri loze Pejačevića. Najstariji Sigismund dobiva Rumu, Retfalu, Podgorač i utemeljuje rumsko - retfalačku lozu, Karlo III. Ferdinand i Antun III. dobivaju Našice i Viroviticu, Antun utemeljuje budimsku, a Karlo virovitičko - našičku lozu Pejačevića¹¹. Nakon smrti Antuna III. Karlo baštini Našice. Njegov sin Vincencio (1780. - 1820.) 1811. završava na mjestu ranije kurije gradnju dvorca u centru Našica. Kasnije Vincencijev polubrat¹² Ferdinand Karlo Reiner (1800. - 1878.)¹³ proširuje dvorac, dodaje kvadratne kule na uglovima i altanu u središnjoj zoni. Takve historicističke, kasno-barokne, elemente (samo promijenjene boje) dvorac posjeduje i danas nakon jednog i pol stoljeća.

⁸ Rudolf Horvat, Povijest grada Virovitice, Virovitica, 2001. str. 59. - 60.

⁹ ibidem, str. 67.

¹⁰ Milan Blažeković, Umro Petar grof Pejacsevich - Virovitički, Hrvatska revija, god. 37, sv. 2, lipanj

¹¹ M. i B. Šćitaroci, Dvorci i perivoji u Slavoniji - od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998. str. 329.

¹² Karlo III. Ferdinand se dva puta ženio. Prvi puta za Barbaru bar. Sanchez de Ortigosa y Cyefuentes i s njom imao šestoro djece između ostalih i sina Vincencia. Drugi put se ženio za Mariju Eleonoru Erdödy de Monyorokerek s kojom je imao četvero djece među kojima i Ferdinanda Karla Reineru koji je nastavljao Pejačevićeve loze. J. Pejacsevich, Genealogija grofovska porodice Pejacsevich, Wien, 1876.

¹³ M. i B. Šćitaroci., Dvorci i perivoji u Slavoniji - od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998 str. 213.

Virovitičko imanje Pejačevići prodaju 1840. godine. Budimska loza izumire 1862.¹⁴ g. s posljednjim potomkom Antunom V. koji nije imao nasljednika. Rumsko imanje je zaduženo i resparcelirano sedamdesetih godina XIX. st; Podgorač je prodan, a Retfala je krajem devetnaestog stoljeća, nakon smrti Ladislava grofa Pejačevića došla u posjed njegova zeta Manfreda grofa Clary - Aldringena i time naslijedila rumsko - retfalačku lozu Pejačevića¹⁵. Jedino se virovitičko - našička loza grofova Pejačević održala do danas i u njihovom dvorcu u Našicama, Pejačevići su boravili do sredine prošlog stoljeća.

Pojedini članovi te loze, kao što su grof Ladislav (1824. - 1901.) i njegov sin Teodor (1855. - 1928.) Pejačević, uzdigli su se do banske časti. Početkom XX. stoljeća Teodor je bio jedan od najbogatijih velikaša u Hrvatskoj i Ugarskoj, oženio se barunicom Elizabetom (Lillom) Vay de Vaya, s kojom je imao petero djece: Marka, Elemera, Doru, Lillu i Gabriellu¹⁶. Dora je posvetila svoj život glazbi, skladajući kompozicije za klavir i violinu. Cijeli život je bila neshvaćena kao žena skladateljica, i umire mlada te prema svojoj želji biva zakopana izvan obiteljske grobnice u Našicama¹⁷.

Posljednji koji se zadržao na posjedu u Našicama bio je Teodorov unuk Petar grof Pejačević. On odlazi 1941. godine kao poslanik Nezavisne Države Hrvatske u Madrid, slijedeće godine sobom odvodi i svoju obitelj. Za vrijeme rata surađuje s poglavnikom Pavelićem i dolazi u Hrvatsku¹⁸. Mogao je posjećivati svoj dom u Našicama sve do 1945.g. kada Pejačevići bivaju u ime naroda osuđeni u Osijeku, a slijedeće godine Vrhovni sud u Zagrebu donosi presudu kojom su svi osuđeni u odsutnosti, a sva imovina im je konfiscirana¹⁹. Petrova braća i sestre, te njihova djeca su već za vrijeme rata napustili Hrvatsku. Sestru Gabrielu i njenog muža, grofa Blanckensteina ubila je Crvena armija 1945. u Budimpešti, sestra Marija i brat Marko su emigrirali u London 1947; Stefaniya u Bogotu, a Eliza - Marka i Geza u Buenos Aires, kamo je kasnije emigrirao i sam Petar sa suprugom Clarom i ostao ondje do svoje smrti 1987. g.²⁰ Njegova djeca, te djeca njegove braće i sestara žive još i danas u različitim državama svijeta.

¹⁴ ibidem, str. 329.

¹⁵ ibidem, str. 220.

¹⁶ Ivan Balta, Vlastelinska porodica Pejačević s posebnim osvrtom na njezinu genealogiju i heraldiku. Anali Zavoda JAZU, br. 4. Osijek, 1985. str. 288.

¹⁷ Silvija Lučevnjak, Kapela s grobnicom obitelji Pejačević, Našički zbornik 5. Našice 1999. str. 84.

¹⁸ Milan Blažeković, Umro Petar grof Pejacsevich - Virovitički, Hrvatska revija, god. 37, sv. 2, lipanj 1987. str. 298.

¹⁹ Zavičajni muzej Našice - Muzejska knjižnica

²⁰ Milan Blažeković, Umro Petar grof Pejacsevich - Virovitički, Hrvatska revija, god. 37, sv. 2, lipanj 1987., str. 300.

ŠTO SE DOGAĐA S UMJETNINAMA I OSTALIM VRIJEDNIM PRENOSIVIM PREDMETIMA NAKON ŠTO GROFOVI PEJAČEVIĆI NAPUŠTAJU HRVATSKU?

Grof Petar kao poslanik u Španjolskoj, već je 1943.²¹ vidjevši prilike u Europi naslutio ishod rata i položaj Hrvatske u njemu. On dolazi u NDH, državnom poglavaru pokušava izložiti situaciju i upozoriti ga na moguće posljedice za Hrvatsku. No budući da Petar nije imao uspjeha u tim pregovorima, odlučuje se pobrinuti za umjetnine i inventar koji su bili u dvorcu u Našicama, kao nasljedstvo obitelji. Pretpostavljamo da je jedan dio za koji ne postoji popis odnio sobom u Španjolsku, drugi dio koji čini 39 obiteljskih portreta pohranjuje u bivšu Gradsku štedionicu u Osijeku i određuje da slike poslije rata prijeđu u vlasništvo Muzeja Slavonije u Osijeku²².

O tome nam svjedoči popis slika iz 1944. godine²³ koje je MSO²⁴ preuzeo 1945., a one su u knjigama inventara Galerije likovnih umjetnosti²⁵ naznačene kao dar obitelji Pejačević. Slike su radene u tehnici ulja na

Slika 1 - 1. J. G. Weickert: Barbara Pejačević rod. Drašković u časničkoj odori, 1784.

²¹ ibidem, str. 298.

²² Jovan Gojković, Galerija slika u Osijeku, Osječki zbornik br. IV., Osijek, 1954. str. 167. - 168.

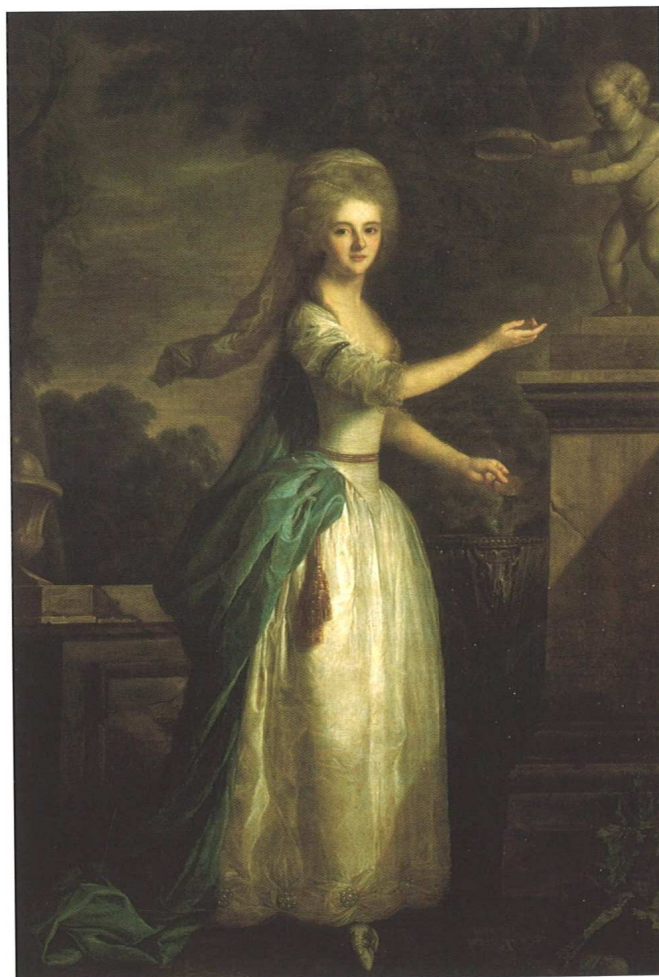
²³ Popis slika se nalazi u Muzeju Slavonije u Osijeku

²⁴ Muzej Slavonije, Osijek - MSO

²⁵ Galerija likovnih umjetnosti, Osijek - GLUO

platnu, a prikazuju portrete Petrovih predaka (izdvajam samo neke):

- portret Barbare Pejačević rod. Drašković u časničkoj odori, djelo J. G. Weickerta iz 1784.²⁶ g. (slika 1.)
- Pitnerova²⁷ kopija tog djela iz 1878. godine,
- portret njezinog muža grofa Antuna III. Pejačevića²⁸ čiju kopiju je isto naslikao Franz Pitner, pa pretpostavljamo da je morao postojati i stariji Weickertov original te slike,
- portret Karla grofa Pejačevića²⁹ za koji se pretpostavlja da je napravio Than Mor³⁰
- Weickertov portret Karlove druge žene Marije Eleonore

Slika 2 - 2. J. G. Weickert: Maria Eleonora rod. Erdödy Pejačević, 1789.

²⁶ S - 310

²⁷ S - 112

²⁸ S - 116

²⁹ S - 179

³⁰ Sedam portreta predaka, između kojih su i portreti Antuna III. i Karla Ferdinanda, Teodor Pejačević je dao Demetru Markoviću u Osijek na restauraciju i preinaku formata, a kanio je njima ukrasiti ovalne niše predvorja dvorca u Našicama, o tome piše i Die Drau iz 1902. godine. Die Drau br. 114, Osijek 28. IX. 1902. str. 3.

rođ Erdödy³¹ koja je prikazana u cijeloj figuri kako stoji pred statuom amoreteta i desnom rukom ubacuje tamjan u žar;³² (slika 2.)

- Mückeov portret³³ još do sada neidentificiranog plemića za koji bi mogli pretpostaviti da prikazuje Julijana Pejačevića u njegovoj 23. godini života³⁴ (slika 3.)

Slika 3 - 3. J. F. Mücke: Portret mladog plemića (Julian) iz obitelji Pejačević, 1856.

- Bukovčev portret Teodora Pejačevića iz 1903. g.³⁵,
- portret njegove supruge grofice Lille nepoznatog autora³⁶

Kao što možemo vidjeti to su vrhunska djela portretnog slikarstva, poznatih slikara iz XVIII; XIX. i početka XX. st. koji su se kretali po vlastelinskim dvorcima Austrije, Ugarske i Hrvatske portretirajući velikaše i članove njihovih obitelji.

Za vrijeme rata u Našicama je bila njemačka vojska, grof Petar im je prepustio dvorac u kojem su smjestili komandu, a suteran su koristili kao bolnice. Jedan dio

namještaja i umjetnina prenešen je u Mali dvorac³⁷ u parku i prema svjedočanstvu starijih Našičana sav porculan bio je zazidan u jednoj njegovoj prostoriji, koju su nakon rata probili, te se jedan dio raznio, a ostatak se prodavao u Zadružnoj prodavaonici u Našicama do njegovog spašavanja 1947.

Njemačka vojska napušta Našice 17. IV. 1945.g; a na njeno mjesto dolazi Narodno oslobodilačka vojska. O tome što se događa s ostalim umjetninama, tko o njima brine i gdje su one sklonjene od odlaska posljednjeg Pejačevića, do prvog dolaska KOMZE³⁸ ne postoje nikakvi zapisi. S Komzinih popisa³⁹ možemo vidjeti da je velik broj inventara ostao ipak sačuvan i dočekao kraj rata, no naravno kao i u svakom ratnom vrtlogu dio je pokraden, jer u velikom dvorcu nije ostalo nakon rata gotovo ništa osim nekoliko ormara s Pejačevićevim knjigama, glasovir i nekoliko stolova koji su bili smješteni u biblioteci u suterenu dvorca.

Kao što sam spomenula Pejačevićima je bilo suđeno u odsutnosti nakon rata, a 23. veljače 1946. donešena je odluka o eksproprijaciji njihove imovine. Nakon te odluke Komisija za čuvanje kulturnih spomenika i starina dolazi u rujnu⁴⁰ iste godine u našičku realnu gimnaziju, na čelu s kustosicom MSO Danicom Pinterović i preuzima predmete od Odjela za narodnu imovinu pri Kotarskom Narodnom Sudu Našice⁴¹, te odnosi veći broj u MSO, jer je on bio sabirni centar za Slavoniju.

Pri ovom dolasku Komisije preuzeti su dijelovi namještaja:

komode, kabinetski ormarići, škrinje, paravani, zrcala, sofe, stalci, stolice, nešto vaza i nekih ukrasnih predmeta, a od slika nekoliko malih portreta, pejzaža i grafička mapa Ozalj, autora Ljube Babića⁴².

Slijedeće godine, 1947. komisija dolazi u dva navrata u mjesecu siječnju. Prvi puta odnose porculanske predmete iz "zadružne prodavaonice". Na popisu Komisije postoji četrdesetak porculanskih predmeta: *vaza, figurica, tanjura, šalica, doza, kantica⁴³* koji su na svu sreću preuzeti iz te trgovine, jer bi se prodali i

31 S - 424

32 Oto Švajcer, Portreti J. G. Weickerta u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, Peristol 18 - 19; 1975./ 76. str. 115.

33 S - 9

34 Prema fotografiji iz Zbirke fotografija Muzeja Slavonije, AL - 73 r. br. 5

35 S - 382

36 S - 389

37 Mali dvorac dao je u neoklasicističkom stilu zidati grof Marko VI. Pejačević, završen 1907. g. Iza dvorca prostirao se francuski tip parka. Mladen i Bojana Šćitaroci, Dvorci i perivoji u Slavoniji - od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998. str. 216.

38 KOMZA - Komisija za sakupljanje i zaštićivanje kulturnih spomenika i starina. Komisija je djelovala između 1945. i 1954. i dodjeljivala je pojedinim muzejskim i drugim kulturnim institucijama konfiscirane predmete na čuvanje.

39 spis K- 32/46, spis K - 7/47, spis K - 15/47, spis K - 1/48

40 Zapisnik KOMZE od 6. IX. 1946. g. spis K - 32/46

41 ibidem, str. 3

42 Mapa se nalazi u depou GLUO

43 Zapisnik KOMZE od 17. I. 1947. spis K - 7/47

porazbijali, pa danas ne bi ostao sačuvan niti jedan porculanski predmet iz dvorca.

Pri drugom dolasku u siječnju odnose još jedan dio mobilijara: *stolići, parvani, komode, sofe, tabernakul - sekrata; relikvijar; lampe, nekoliko vaza, posudica za duhan, tintarnica, pehara, ukrasnih zidnih tanjura, zidnih satova, okvira za slike, a od umjetničkih slika*

- *Kaltneckerov portret Lille Pejačević⁴⁴ u mađarskoj nošnji raden u tehnicu ulja na platnu, (slika 4.)*

Slika 4 - 4. G. Kaltnecker: Portret Lille Pejačević, ?

- *portret baruna i barunice Cserkiczy⁴⁵ radenih u istoj tehnicu,*
- *dvadesetak slika manjeg formata raznih tehnika s prikazima iz grčke povijesti i dječjih portreta nepoznatih autora⁴⁶.*

Posljednji put Komisija dolazi u Našice 1948. godine i preuzima: *pet zrcala, nekoliko zidnih satova, vaza, tridesetak okvira raznih veličina i oblika, te umjetnička*

⁴⁴ S - 111

⁴⁵ Baruni Cserkiczy su Pejačevićevi rodaci, odnosno potomci Dimitrova brata Ivana bar. Parchevicha u XVI. st koji su se tako nazvali po dvorcu Czerka u Bugarskoj, Julija Pfeiffera, Kako je porodica Pejačević došla u Slavoniju, Hrvatski list, 25. XII. 1937., str. 49.

⁴⁶ Zapisnik KOMZE od 25. I. 1947. spis K - 15/47

djela, koje grof Pejačević nije uspio pokloniti 1944. g. već su ostala sačuvana vjerojatno negdje u malom dvorcu.

To su: *dvadesetak gravura, jedna litografija, sedam bakroreza sa scenama divljači i lova* (oni su najvjerojatnije visili u lovačkoj sobi u velikom dvorcu) *dvadesetak fotografija i reprodukcija,*

- *uljana slika Franza Pitnera s portretom Aleksandra III. Pejačevića⁴⁷,*
- *portreti Ljudevita Erdödy⁴⁸ i Josipa II. prvog grofa iz obitelji Pejačevića⁴⁹, nepoznatih autora,*
- *portret Marije Eleonore rod. Erdödy Pejačević⁵⁰ iz XVIII. st. djelo Thana Mora (to je vjerojatno kopija Weickerta kao i portret Franza Pitnera)*
- *dva portreta Carla Rahla, još neidentificiranih likova muškarca i žene⁵¹,*
- *najveća po dimenzijama (148 x 229 cm) slika je Mencija Clementa Crnčića: Bura na moru⁵², koja je ukrašavala glavni salon malog dvorca, što možemo vidjeti iz fotografije⁵³, a danas se nalazi posuđena u Ministarstvu vanjskih poslova u Zagrebu.*

Sačuvani inventar sa slikama, pokućstvom, uporabnim predmetima 1948. godine dijelom završava na svu sreću u MSO. To možemo zahvaliti članovima Komisije za čuvanje kulturnih spomenika i starina na čelu s kustosicom Danicom Pinterović koja je obilazila dvorce u Slavoniji, te iz njih sav preostali inventar prikupljala i pohranjivala unutar Muzeja. Pitanje kakva bi bila sudbina umjetnina i mobilijara da to nije odveženo, jer znamo da je dio prije njihova dolaska bio pokraden, neki predmeti su završili u privatnim kućama našičkih obitelji⁵⁴, a neki predmeti su odveženi i u Zagreb. To možemo potkrijepiti podatkom i fotografijom⁵⁵ kreveta iz spavaće sobe Gabrielle Pejačević, Ladislavove žene, koji se danas nalazi u rezidenciji za strane državljane na

⁴⁷ S - 145

⁴⁸ S - 152

⁴⁹ S - 153

⁵⁰ S - 178

⁵¹ S - 27 i S - 28

⁵² S - 420

⁵³ Fotografija reproducirana u Mladen i Bojana Šćitaroci, Dvorci i perivoji u Slavoniji - od Zagreba do Iloka, Zagreb, 1998. str. 217

⁵⁴ Obitelj Pejačević je poklanjala pojedine sitne predmete inventara osobama koje su za njih radile i za Božić su darovali siromašnoj djeci cipele i odijela, Ante Čulić, Grof Petar Pejačević, Hrvatska revija 4/1987. str. 790.

⁵⁵ List Nacional, 26. siječnja 2000. članak: Nacional prvi u Visokoj 22, tekst: Sina Karli, foto: Tomislav Čuveljak

Gornjem gradu u Zagrebu. Kako je tamo dospio još ne znamo, kao što ne znamo ni za njenu radnu sobu (postoji fotografija)⁵⁶ na kojoj piše da je odvežena u banske dvore u Zagreb, vjerojatno kada je grof Ladislav ili Teodor postao ban dio mobilijara je ponio sa sobom u Zagreb i tamo ga ostavio.

Ovaj sumaran pregled umjetnina i ostalog inventara koji se danas nalazi u Osijeku, a potječe iz našičkog dvorca, svjedoči nam da legenda o potpunoj pljački nije utemeljena. Vidljivo je da su Pejačevići (grof Petar) intervenirali i sklonili dio umjetnina u Gradsku štedionicu u Osijeku, a dio na do danas još nepoznata mjesta. Netko je nakon njihova odlaska vodio brigu o tim umjetninama do dolaska KOMZE, nakon čega legalnim putem dio umjetnina odlazi u MSO, a dio odlazi nepoznatim pravcima u pojedine državne institucije (rezidencija, banski dvori.)

Godine 1954.⁵⁷ iz MSO dio fundusa, slike i grafike, prelazi u novo osnovanu Galeriju likovnih umjetnosti u Osijeku gdje se i danas nalaze. Zahvaljujući grofovskoj obitelji Pejačević, njihovom angažmanu na polju kulture, te brizi za umjetnička djela posjedujemo u tako

velikom broju (sedamdesetak slika, tridesetak grafika u GLUO) predmete (nekoliko stotina u MSO) iz njihove ostavštine koji danas čine dio najkvalitetnijeg (portreti i slike: J. F. Mückea, J. G. Weickerta, C. Rahla, M. C. Crnčića, V. Bukovca, D. Markovića, Lj. Babića...) fundusa Galerije likovnih umjetnosti u Osijeku. Neke slike su pohranjene u depou, neke čine stalni postav Galerije, a dio se nalazi kao posudba u raznim institucijama u Hrvatskoj.

Zbirku slika, galerijskog fundusa, iz XVIII. i XIX. stoljeća proučava gospođa Branka Balen, muzejska savjetnica GLUO, koja je dio tih slika obradila i prezentirala javnosti, a o njima je pisao i gospodin Oto Švajcer⁵⁸ u svojim tekstovima koji su objavljeni u raznim časopisima i zbornicima Slavonije i Hrvatske. Sačuvani fundus u okviru Galerije moguće je još cjelovitije obraditi, klasificirati djela po temama, autorima, motivima, stoljeću. Postoji i mogućnost rekonstrukcije, izradom kopija, trajnom ili povremenom posudbom originala, koja bi dijelom prezentirati umjetnine in situ u samom dvorcu i na taj način prikazala javnosti vrijednosti koje nam je u nasljedstvo ostavila grofovska obitelj Pejačević.

⁵⁶ Muzej Slavonije Osijek, Zbirka fotografija, Inv. br. F - 2622; Prijevod teksta iznad fotografije: Nekadašnja radna soba Grofice Gabrielle Pejačević (Döry) u našičkom dvorcu potpuno obložena hrastom. Isto je bila kompletno odnešena u Zagreb u Banske dvore gdje se i nalazi. Neki dijelovi su ostali isti i prije renoviranja dvorca. (Zahvaljujem kolegici Branki Balen na prijevodu.)

⁵⁷ 2. veljače 1954. Monografija - zbornik GLU Osijek 1987. str. 15.

⁵⁸ Oto Švajcer, likovni kritičar, istraživač, interpretator koji je pisao i proučavao likovna djela iz fundusa GLUO i pratio recentna događanja u Osijeku i Slavoniji u drugoj polovici XX. st. Objavio je mnoštvo knjiga i tekstova u novinama s područja likovne kultura, te nekoliko monografija: H. C. Hötendorf, A. Waldinger, D. Melkus, Likovna kritika Osijeka 1850. - 1969. itd...Oto Švajcer, Bibliografija izabrani tekstovi, GLUO, Osijek, 1995.

ART INHERITANCE OF PEJAČEVIĆ FAMILY FROM NAŠICE

SUMMARY

Pejačević family had settled in Slavonia in the 18th century. After some time they became owners of huge property: Ruma, Retfala, Virovitica, Našice, Podgorač. Maria Theresia bestowed earl title upon the family with the name "Virovitički", which they have been bearing since. Out of three families, which had lived in the 18th century, there is only one living today. That is našičko - virovitička family whose descendants lived in two castles in Našice till the middle of the 18th century. During the Second World War, the family stored precious works of art in a safe place. Commission for Preservation of Cultural Monuments (KOMZA) appointed by Peoples' Republic of Croatia, had been in

Našice between 1946 and 1948 and, by legal means, picked up preserved furniture and works of art and exhibited them in the Museum of Slavonia in Osijek. Because of that and thanks to Pejačević family who took care of those works of art, today there are numerous valuable works of art (furniture and craft) in the Museum and in the Art Gallery (about seventy paintings and thirty graphics) as well. They are being preserved there, studied and placed on view.

Portraits and paintings by : J. F. Mücke, J.G. Weickert, C. Rahl, M.C. Crnčić, V. Bukovac, D. Marković, Lj. Babić) from the Art Gallery in Osijek.